

na noge. Kdor pa nikdar ne začne, ali kdor ne vé prav začeti, bo šel od dné do dné bolj rakovo pot. Zdi se mi, da ste Vi na ti poti, pa nikar mi ne zamerite! Z Bogom! Popoldne se bova vidila, če pridete. (Dalje sledí.)

Domovinske reči.

O spominku Vega-tovem.

Bravši „novičarja iz Ljubljane“ v 63. listu „Novíc“, si za dolžnost spoznam častitim bravcem sledeče povedati:

Mica Vehovčeva, naj stareja sestra slavnega oberstlajntanta barona Vega-ta, je podedovala, ker on ni nobenega brata imel, $\frac{2}{3}$ grunta v Zagorici. Njenega sina Jožeta Peterka, tedaj Vega-tovega naj bližnjega vnuka, sem jez 6. dec. 1845 v Moravčah pokopal, in od njegovega sinú, Jerneja Peterka po domače Janeža, ki je v Zagorici v hiši Nr. 7 stanoval, sem 20. dec. 1845 tisto skrinjico kupil, ktera je v letopisu krajskega muzea 1838 omenjena in ki je je naš slavni rojak, ko je v ljubljanske šole šel, z doma seboj vzal in kakor naši kmečki učenci za shrambo vsih svojih reči imel, čez več let pa — po zagotovitlu Jožeta Peterka, ki je svojega žlahtnika večkrat na Dunaji obiskaval — sestri Mici, ko je v otročji postelji bila, polno lepega perila v Zagorico poslal. To skrinjo imam zdej jez kot edini predragi spominek rajnega častljivo shranjeno. Ogleдал sem sicer tudi zibelko njegove sestre Mice, ki je utegnila pred ko ne tudi njegova biti, — al preveč razderta je že bila, in ker vendar ni popolnoma gotovo, da je kadaj tudi njegova bila, sem jo pustil.

Preden naznanim poglobitni namen teh svojih verstic, moram popraviti še pomoto, ki se je vrinila v omenjenem muzealnem letopisu na strani 3., ker stoji zapisano iz moravških kerstnih bukev: „ex Sagorica vicariat. s. Crucis“ namesti vicinitatis. „Vikariat“ je v duhovniškem pomenu vse kaj družega, kakor soseska, Zagorica pa ni nikdar vikariat sv. Križa bila in menda tudi ne bo, ampak je le soseska.

Kar spominek za slavnega našega rojaka vtiče, ki ga je omenjeni muzealni letopis na str. 15 hvale vredno sprožil, sem jez leta 1846 ali 1847 prvi bil, ki sem izrečeno željo pohvaljenega letopisa v djanje skusil spraviti in sicer v zboru zgodovinskega društva, čigar ud sem bil. Prečastiti gosp. kanonik Novak je blagovolil moje pismo o ti zadevi zboru brati in neki list omenjenega društva je naznanil, da je ono ta moj predlog radostno zaslišalo.

Leto 1848 je privihralo, in v valovih tadajnega časa se je, kakor marsikaj družega, potopila tudi ta zadeva. Al jez nisem pozabil Vega-ta; pripravil sem to reč tako deleč, da mi je častiti gosp. oberstlajntant žl. Sühnel obljubil pripomoči, da se izpolne domorodna želja. Oberrnila sva se na tadajna naj višja častnika naše domovine: na gosp. feldmaršallajntanta grofa Lichtenberga v Lvovu in na gosp. generalmajorja barona Novaka na vojni Granici. Ker predeleč od domovine, omenjena gospoda nista mogla prevzeti pervaštva v odboru, ki bi se imel lotiti te stvari, sta vendar obljubila se na vso moč vdeležiti te naprave in sta naji zagotovila, da preslavni naši austrianski topničarji in vitezi Maria-Terezijnega reda bojo gotovo vsi pripomogli k doveršbi blagega namena.

Vihar leta 1848 je prihajal od dné do dné huji — jez sem šel z vojsko na Laško, zanašaje se, da odloženo ni opuščeno.

Z gosp. oberstlajntantom žl. Sühnel-nom si o ti zadevi še zmiraj dopisujeva, in če morebiti ravno letos zavolj mnogih doneskov na več strani se nabira za Vega-tov spominek ne bo še začeti mogla, se terdno nadjam, da se bo to zgodilo berž ko bo moč. Z naj večjim vspe-

hom pa se bo gotovo spominek za slavnega našega rojaka izgotoviti dal, ako c. k. oberstlajntant stopi na čelo družbe za napravo spominka c. k. oberstlajntantu!

K. Hueber.

Ozir po domačii.

Tominsko.

Tomin (Tmin), mi je pravil moj rajni ded, ima svoje imé od tmíne, ker v starodavnih paganskih časih, ko so kristjanski misionarji iz Čedada (Cividale) v tiste kraje pravo véro oznanovat hodili, so se Tominci terdo svoje vere deržali. Misionarji so jim tedaj rekli, da so tminci, to je, ljudje z dušno tmó obdani.

V tominski dolini so bili Vučanci (prav za prav Vučenci, Učenci), na levi strani Soče naj prvi, ki so se bili kristjanske vére prijeli; in ker so oni lahko in dobrovoljno vse to zapopadli, kar jim je rečeno bilo, so jim misionarji rekli, da so učeni, njih vas so imenovali kraj učenih, in ta vas se na Tominskem še dan današnji Učen (nemški Woltschach) imenuje. Učanci so bili na bregu Soče tudi majhno cerkvico sozidali in jo sv. Urhu posvetili. Se govori, da tisti čas so kristjani celó iz Koroškega v to cerkvico k maši hodili, in bolj bogati so od tam tudi merlice na pokopališče (brifot) pri Sv. Urhu nosili. — Iz učenske vasi so šli misionarji za hribom Bučenico na Modrejce, kjer so se prebivavci tudi modro obnašali, in od tam čez Sočo k Sv. Lucii. V današnji Sv. Lucii so bili tudi sozidali cerkvico v čast Materi Božji, ktero so „ecclesia ad pontem“, to je, cerkev na mostu, imenovali; in ljudje še zdaj bolj razumejo, ako se pravi, da se gré na Most, kakor pa k Sv. Lucii.

To mi je pravil moj rajni ded, ne morem pa za gotovo terditi, je li vse to resnično.

Ko sem učenec bil, sem enkrat prebiral koledar duhovšine goriške škofije (če se dobro spomnim, je naslov koledara: „Directorium ecclesiae goritiensis“), ter sem vidil, da v njem je veliko zgodovinskih zernic, ktere bi morda dobro pripomogle, da bi se zgodovina Tominskega precej obširno popisati mogla. Naj bi se kak mašnik na Tominskem tega dela poprijeti hotel, in svest sem si, da bo veliko lepih reči v tajistih koledarjih našel. Naj bi se tega dela lotil ročinski (?) kaplan gosp. Fil. Jak. Kaffol, ker vé, da je mož poln domoljubja.

Današnji Tomin je lep terg, bi rekel skorej, da leži na polotoku, ker na desni mu teče Soča, na levi pa Tominska (voda), ktera se koj pod Tominom v Sočo zliva. — Za Tominom, dobre pol ure proti severo-iztoku, blizo vasi „Za Lazi“ je velik berlog, imenovan večidel zalaška jama, od ktere se še dan današnji mnogo vraž pripoveduje. Pravlica pravi, da je živela v tej jami v starih časih dolga baba, strašno velika, stara gospa z zelenimi lasmi, ki je sicer huda bila, ali vonder modra in pametnim dobromila žena. Bila je perva, ki je tamošne ljudi zemljo obdelovati učila, in ko so orati imeli, pa niso vedili, kako bi bolje vole v drevó (plug) upregali, jim je rekla: „ljubi moji! Dergavit, dergavit*“, štor stanovit, in pa črnega terna pregel“. Ko so se Tominci kristjanske vére prijeli, je tista dolga baba odšla; sperva so bile po tem slabe leta, so jo tedaj klicali po hostah in po polji, ali ni je bilo več nazaj.

V srednjem veku pa je imela ta jama moškega prebivavca: živel je v nji skoraj čez pol leta slavnoznani laški pesnik Dante, ko je bil v pregnanstvu. Gotovo bi se v ta spominek smela ta jama Dantov berlog imenovati. Pravijo, da ta berlog je tako velik, da človek cel dan potrebuje, preden mu na konec pride.

*)Dergavita je drobovitje, ki je še bolj šibčno, kakor je verba, in kterege šibe rabijo kmetovavci za vezila.